

УКРАЇНСЬКО-КАНАДСЬКІ ВЗАЄМВІДНОСИНИ: РОЗВИТОК ТА ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ В УМОВАХ ВІЙНИ ПРОТИ РОСІЇ

Вступ. Двосторонні відносини Оттави та Києва характеризуються їх тривалістю, котра сягає моменту відновлення української державності внаслідок розпаду СРСР, своєю стабільною динамікою розвитку протягом всього їх періоду, а також історичними передумовами налагодження канадсько-українських зв'язків, зокрема завдяки чисельній українській діаспорі. Канада стала однією з перших країн, що визнали незалежність України, зробивши це 2 грудня 1991 року одночасно з Польщею, висловивши таким чином солідарність з українським народом та його прагненням до розбудови національної суверенної держави. Офіційно дипломатичні відносини між Україною та Канадою було встановлено 27 січня 1992 року, канадське посольство в Києві розпочало свою роботу в квітні, натомість українське посольство в Оттаві - в листопаді того ж року. Дипломатична співпраця обох країн заснована на розвиненій правовій та інституційній базі, включаючи в себе низку договорів, угод та меморандумів в галузі економіки, енергетики, безпеки, освіти та науки тощо.

Нового імпульсу українсько-канадські відносини набули на фоні розгортання російської агресії в Криму та на Донбасі з 2014 року та подальшого повномасштабного вторгнення на територію України 24 лютого 2022 року. Діючи аналогічно з провідними західними демократіями, як США та Європейський Союз, канадський уряд, котрий останнє десятиліття був очолюваний екс-лідером Ліберальної партії Канади – Джастином Трюдо, систематично розбудовував надійні та послідовні партнерські відносини з Києвом, підтримуючи Україну на політичному, економічному, дипломатичному та безпековому рівнях.

Метою даного дослідження є аналіз місця України в зовнішній політиці Канади протягом 2014-2025 рр., а також факторів, що мали вплив на формування канадської політики щодо нашої держави; визначення основних напрямків, тенденцій та пріоритетів українсько-канадських відносин в вище зазначений період.

Виклад основного матеріалу. Починаючи з 2014 року, офіційна Оттава активно сприяє демократичним реформам в Україні, зокрема реформуванню судової системи, правоохоронних органів, децентралізації та боротьбі з корупцією, надаючи необхідну для цього фінансову, технічну та навчальну допомогу. Згідно зі Стратегією зовнішньої політики України, розробленою в 2021 році, Канада визнана ключовим партнером у сфері безпеки, реформ та реалізації Угоди про вільну торгівлю, підписаної 2016 року, пріоритетами якої є лібералізація торгівлі, інвестицій, візового режиму, а також розвиток співпраці в галузях енергетики, ІТ, аграрного сектору, гірничодобувної та аерокосмічної промисловості[1].

Економічна співпраця, особливо після набуття чинності Угоди про вільну торгівлю у 2017 році, сприяла зростанню двосторонньої торгівлі, яке перервали пандемія COVID-19 та

повномасштабне вторгнення рф. Основу канадського експорту становлять паливо, обладнання й технології, тоді як Україна постачає зернові, олію та метали. Попри відносно невеликі обсяги, а також непрозорість українського ринку та судової системи, що відлякувало інвесторів, торгівля демонструвала позитивну динаміку – станом на 2023 рік обсяг двосторонньої торгівлі досяг показника 423,8 млн доларів США, чого вдалось досягти переважно завдяки збільшенню імпорту з Канади, хоча український експорт залишався на рівні близько 97,8 млн доларів[2, р.7]. Після початку повномасштабної війни Канада скасувала мита та торговельні обмеження на українські товари й ініціювала оновлення Угоди про вільну торгівлю, підписаної у 2023 році, охопивши даним документом цифрову торгівлю, захист бізнес-інтересів, а також розширений перелік товарів і послуг.

Канада також відіграє провідну роль у санкційній політиці проти росії, однією з перших запровадивши санкції після окупації Криму у 2014 році, ухваливши відповідні постанови згідно із Законом про спеціальні економічні заходи. Початковий список осіб і компаній, проти яких запроваджено обмеження, зріс із 10 у 2014 році до понад 400 на початку 2022-го, для яких передбачалось замороження активів, заборону фінансових операцій і обмеження на випуск цінних паперів. У 2018 році, після захоплення Росією українських кораблів у Керченській протоці, список був розширений ще на 129 суб'єктів, а наймасштабніша хвиля обмежень відбулася після вторгнення 2022 року, коли Канада запровадила понад 1500 індивідуальних санкцій проти російських громадян і компаній [3]. Наразі канадська санкційна політика зосереджує свої зусилля на притягненні до відповідальності російських посадовців, винних у війні проти України та порушеннях міжнародного права, і обмеження економічних можливостей Росії, збільшуючи її витрати на продовження агресії. Також з 24 лютого 2022 року Канада запровадила широкі економічні обмеження, заборонивши експорт до Росії, відкликавши режим найбільшого сприяння для росії та білорусі, заблокувавши роботу російських банків і фінансових структур, а також підтримавши їх відключення від SWIFT; було заборонено вхід російських літаків і суден у канадський простір, запроваджено обмеження на імпорт та експорт промислових товарів, дорогоцінних металів і технологій [2, р.10-11].

В енергетичній сфері Канада мала змогу діяти незалежно від ЄС, адже не залежала від російського газу та нафти, відтак повністю припинила імпорт російських енергоресурсів, заборонила надання технологічних послуг російським нафтогазовим компаніям і заявила про готовність збільшити власний видобуток і експорт для заміщення російських обсягів. Паралельно Канада координувала свою політику з партнерами G7, ЄС та США, долучившись до запровадження цінового обмеження на російську нафту в межах 60 доларів за барель, що негативно вплинуло на прибутки росії без різкого впливу на глобальний енергетичний ринок, проте ефективність цього механізму знизилася через появу «тіньового флоту» старих танкерів, що ускладнюють контроль за перевезенням російської нафти.

Також Канада стала першою державою, яка на законодавчому рівні дозволила конфіскацію заморожених російських активів на користь України, ухваливши в червні 2022

року зміни до Закону про спеціальні економічні заходи, надавши уряду право вилучати майно, що належить або контролюється іноземними державами, їх громадянами чи пов'язаними особами, з можливістю передати конфісковані кошти для відновлення постраждалої держави або компенсацій її громадянам. Практичне застосування цих норм поки обмежене двома випадками - конфіскацією 26 млн доларів США компанії Granite Capital Holdings Ltd., пов'язаної з Романом Абрамовичем, та вилученням літака Ан-124 російської авіакомпанії «Волга-Дніпро» [4].

Військово-технічне співробітництво Канади з Україною традиційно було одним із ключових напрямів взаємодії й суттєво посилювалося після повномасштабного вторгнення 24 лютого 2022 року: Оттава бере участь у реформуванні сектору безпеки й оборони, розвитку кібер- та інформаційної безпеки, постачанні стрілецької зброї та СІЗ для ЗСУ, а також у багатосторонніх координаційних форматах. Ще з 2015 року діяла канадська навчальна місія UNIFIER - перша постійна подібна ініціатива - яка була тимчасово призупинена у 2022 році, відновила роботу в серпні того ж року у Великій Британії, Польщі та Литві (інструктори також приєдналися до Operation Interflex), а в березні 2023 року її продовжили до 2026 року та збільшили до 400 осіб; за час місії підготовлено понад 40 000 українських військовослужбовців. Канада активно координує підготовку через Group for Security in Ukraine (SAG-U) і брала участь у плануванні й забезпеченні багатьох навчальних ініціатив; міністр оборони Білл Блер не виключив можливого повернення канадських інструкторів в Україну при дотриманні певних умов [5].

Від 2022 року Оттава надала Україні понад 5,5 млрд доларів США прямої допомоги та кредитів, близько 2 млрд доларів з яких спрямовано на потреби Збройних сил, що вивело Канаду на п'яте місце серед донорів; ця підтримка відображена у спеціальних розділах канадських бюджетів 2023-2024 років. Канадська участь також проявляється у Комплексному пакеті допомоги Україні та у форматі Рамштайн (постачання палива, медматеріалів, модульних мостів), а також долучення до коаліцій щодо артилерії, бронетехніки, ППО, БПЛА і розмінування; серед конкретних постачань - протитанкова й стрілецька зброя, засоби захисту та 155-мм гаубиці M777 в квітні 2022 р. разом із регулярними поставками боєприпасів.

Після початку масштабних поставок західної допомоги Канада передислокувала два літаки C-130J Hercules для транспортування озброєнь в Україну та розпочала постачання бронемашин Senator - спершу восьми одиниць, а згодом уклала контракт на 200 машин на понад 90 млн доларів США. У 2023 році Канада приєдналася до «танкової коаліції», передавши Україні вісім Leopard 2A4 і профінансувавши ремонтний центр у Польщі. Попри відсутність у своєму арсеналі F-16, Оттава долучилася до міжнародної коаліції, надавши фінансову та технічну підтримку підготовки українських пілотів сумою понад 60 млн доларів США, включно з мовними курсами, забезпеченням навчальних центрів і закупівлею запчастин та боєприпасів. У сфері ППО Канада профінансувала закупівлю системи NASAMS у США а

також надала боєприпаси та підтримала спільні ініціативи союзників. На саміті НАТО у Вільнюсі (2023) Канада стала співавтором декларації G7 про безпекові гарантії для України, а 24 лютого 2024 року Джастін Трюдо та Володимир Зеленський підписали Угоду про безпекову співпрацю, що передбачає виділення 3 млрд канадських доларів на макрофінансову та військову допомогу, розвиток оборонної промисловості, співпрацю у сфері розвідки, кібербезпеки та стратегічного партнерства [6].

Канада активно підтримала українську «Формулу миру», проголошену Володимиром Зеленським у листопаді 2022 року, і взяла участь у всіх ключових зустрічах із її просування - у Копенгагені, Джидді, Мальті, Давосі та на Мирному саміті у Швейцарії в червні 2024 р.. В Угоді про безпекову співпрацю окрім вищезазначених пунктів було зафіксовано прагнення Оттави сприяти реалізації пунктів формули, особливо у сферах, де Канада має компетенцію, в контексті чого одним із пріоритетів стала продовольча безпека. Попри тимчасове розширення ринкових можливостей канадських агровиробників через скорочення українського експорту, глобальні дисбаланси та коливання цін створили тиск на канадське сільське господарство, відтак Канада підтримала відновлення українського експорту, зокрема фінансуючи Всесвітню продовольчу програму ООН у межах Чорноморської зернової ініціативи, а також провела Канадсько-український сільськогосподарський форум в березні 2023 р. [7].

Окремим напрямом стала гуманітарна та правозахисна діяльність: Канада стала співголовою міжнародної коаліції з повернення незаконно депортованих українських дітей, фінансувала розслідування воєнних злочинів і також активно лобіює створення спеціального трибуналу для притягнення російського керівництва до відповідальності. У контексті запобігання подальшій ескалації Канада підтримує майбутнє членство України в НАТО, що підтвердив Джастін Трюдо під час візиту до Києва у червні 2023 року [8]. Наразі до моменту вступу України в Альянс основою безпекової співпраці залишається Угода 2024 року, яка передбачає матеріально-технічну допомогу, розвиток спільних проєктів і консультацій у сфері оборони, хоча механізми її реалізації ще потребують уточнення.

Висновки. Отже, від 2014 року Канада послідовно утвердилася як один із ключових стратегічних партнерів України, надаючи всебічну підтримку в політичній, економічній, безпековій та гуманітарній сферах, а її політика щодо України має системний і довгостроковий характер, поєднуючи допомогу у здійсненні демократичних реформ, розвитку ринкової економіки, утвердженні верховенства права та зміцненні обороноздатності. Важливою складовою співпраці стали торговельно-економічні відносини, які після підписання Угоди про вільну торгівлю отримали новий імпульс і продовжують розвиватися навіть попри виклики війни. Канада також посідає провідне місце серед держав, що здійснюють санкційний тиск на росію, надають військову та фінансову допомогу Україні, а також підтримують міжнародні ініціативи, спрямовані на відновлення миру й справедливості, відтак дії засвідчують глибoku

солідарність із українським народом і відданість спільним цінностям демократії, свободи та міжнародного права.

ЛІТЕРАТУРА

1. Указ Президента України №448/2021 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30 липня 2021 року «Про Стратегію зовнішньополітичної діяльності України». URL: <https://www.president.gov.ua/documents/4482021-40017> (дата звернення: 02.11.25)
2. Valiarenko Y. Ukraine – Canada: a strategic partnership in wartime. 2024. 22 p.
3. Government of Canada. Minister Joly Announces Additional Sanctions in Response to Russia's Full-Scale Invasion of Ukraine URL: <https://www.canada.ca/en/global-affairs/news/2024/02/minister-joly-announces-additional-sanctions-in-response-to-russias-full-scale-invasion-of-ukraine.html> (дата звернення: 04.11.25)
4. Government of Canada. Canada Starts First Process to Seize and Pursue the Forfeiture of Assets of Sanctioned Russian Oligarch. URL: <https://www.canada.ca/en/global-affairs/news/2022/12/canada-starts-first-process-to-seize-and-pursue-the-forfeiture-of-assets-of-sanctioned-russian-oligarch.html> (дата звернення: 04.11.25)
5. Touria Izri. 'Non-combat' military trainers could return to Ukraine - but not yet: Blair. Global News. URL: <https://globalnews.ca/news/10333884/canada-ukraine-military-training-troops/> (дата звернення: 03.11.25)
6. Government of Canada. Agreement on security cooperation between Canada and Ukraine. URL: https://www.international.gc.ca/world-monde/issues_development-enjeux_developpement/response_conflict-reponse_conflits/crisis-crisis/agreement-ukraine-accord.aspx?lang=eng (дата звернення: 04.11.25)
7. Віталій Головня: Україна та Канада є одними з ключових гравців із забезпечення продовольчої безпеки у світі. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/vitalii-holovnia-ukraina-ta-kanada-ie-odnymu-z-kliuchovykh-hravtsiv-iz-zabezpechennia-prodovolchoi-bezpeky-u-sviti> (дата звернення: 05.11.25)
8. Спільна декларація України та Канади 10 червня 2023 року. URL: <https://www.president.gov.ua/news/spilna-deklaraciya-ukrayini-ta-kanadi-83513> (дата звернення: 05.11.25)

Галушка Руслан

Науковий керівник – проф. Алексієвець Леся

РІД ЯК ДУХОВНИЙ ФУНДАМЕНТ ОСОБИСТОСТІ: ГЕНЕАЛОГІЧНІ АСПЕКТИ У БІОГРАФІЇ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

Без сумніву, визначальний вплив на формування особистості має сім'я — найближча частина роду, яка закладає фундамент для подальшого становлення. Це особливо важливо в суспільстві із жорсткою становою ієрархією, коли походження визначає соціальний статус людини, її можливості та шлях в житті. Рід з—поміж іншого формує ідентичність, світогляд і систему ціннісних орієнтирів. Представницею нобілітету була й Леся Українка — російська дворянка козацького походження.

У статті розглянуто деякі аспекти біографії письменниці, поетки, драматургині та громадської діячки — Лариси Петрівни Косач–Квітки, відомішої як Леся Українка, щодо походження: місце сім'ї, родини та роду в її житті, вплив окремих родичів на формування особистості, етнічне походження, ставлення до генеалогії як такої в сім'ї та відображення означеного у творчості.

Для Лесі Українки сім'я була одночасно як джерелом, так й тягарем. «Спадок – се фатум, се мойра, се бог, що мститься до чотирнадцятого коліна» —словами героїні її